

Inger Lindberg

Språkanvändning – kreativt skapande eller förutsägbara mönster?

Bakgrund

Länge har idén om ett ständigt fritt och kreativt utnyttjande av alla de oändliga möjligheter som vår inre grammatik möjliggör påverkat vår syn på språkinlärning och språkanvändning. Hur vi sedan utnyttjar dessa resurser i verklig kommunikation har inte i samma utsträckning varit föremål för språkvetarnas intresse. En förklaring till detta ligger säkerligen i betoningen av språklig kreativitet i Chomskys generativa teori som innebar en revolution inom språkvetenskapen på 50- och 60-talet. Här fokuserades den mentala grammatiken hos den infödde talaren - ett regelsystem som kunde generera ett oändligt antal nya, tidigare aldrig producerade yttranden. I och med Chomsky och den generativa grammatikens genombrott kom det autentiska språkbruket i skymundan eftersom det inte ansågs utsäga något om den språkliga *kompetensen*, dvs. den infödde talarens intuitiva kunskap om språket. Autentiskt språkbruk ansågs i stället representera den s.k. *performansen*, något som under denna period inte stod i centrum för forskarnas intresse.

Mot bakgrund av den generativa teorin avvisades i princip också alla tankar på inlärning av färdiga språkliga mönster i form av fasta fraser och strukturer som ett komplement till det fria skapandet eftersom detta förknippades med det behavioristiska arvet och en förlegad och mekanisk inlärningssyn. Renläriga förespråkare för den s.k. kreativt konstruktivistiska skolan inom andraspråksforskningen menade också länge att mönster och rutiner spelar en obetydlig roll i språkinlärningen precis som inflytandet från modersmålet som bara ansågs förklara några få procent av andraspråksinlärnarnas avvikelser i andraspråket (jfr Krashen & Scarcella 1978). I dag har dessa fundamentalistiska ståndpunkter fått ge vika för en mer balanserad syn såväl på förhållandet mellan kreativitet och stereotypa mönster i språkinlärningen som på modersmålets inflytande på andraspråksutvecklingen.

Senare års studier visar nämligen att infödda talare faktiskt inte alltid använder sig av alla de möjligheter som det oändligt kreativa språkliga systemet erbjuder. De tenderar i stället att uttrycka sig i enlighet med återkommande, konventionaliserade och i viss mån stereotypa mönster och "halvfabrikat" och ofta föredra mer eller mindre förutsägbara språkli-

ga lösningar. Det gäller såväl valet av specifika ord, konstellationer av ord som hela yttranden. Infödda talare använder alltså i praktiken bara en del av alla de potentiellt grammatiska möjligheterna i språket och tycks föredra sådana språkliga val som av andra infödda upplevs inte bara som grammatiska utan som de mest naturliga och självklara. Snarare än att hela tiden söka nya och unika sätt att uttrycka sig på tenderar alltså förstaspråksanvändare liksom mycket avancerade andraspråksanvändare att i stor utsträckning använda samma språkliga strukturer om och om igen. Detta tyder på att de har tillgång till en mängd "färdiga" och automatiserade element såväl som en komponent med generativa regler som möjliggör nya kreativa lösningar vid behov.

Som bekant använder vi i det dagliga livet, inte minst i olika rutinmässiga möten, ofta flerordssekvenser och hela satser som kan betraktas som mer eller mindre fasta och lexikala snarare än fritt genererade. Många lysande och övertygande exempel på detta finner vi hos Lena Acebo - mässtarinna på att fånga de floskler och klichéartade uttryck som kommunikationen i olika vardagliga situationer ofta karaktäriseras av. Eller vad sägs om följande pärlor hämtade från boken *Amen, herregud* (Acebo 1992).

Figur 1. Floskler och klichéer i vardagliga möten enligt Acebo (1992)

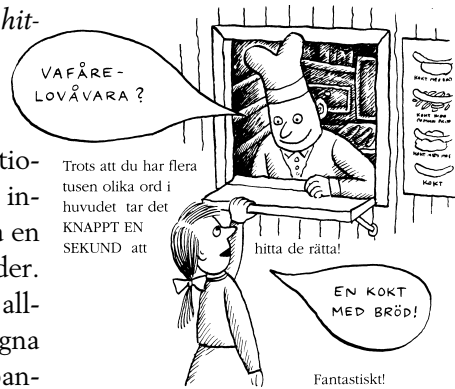
Första- och andraspråksanvändning

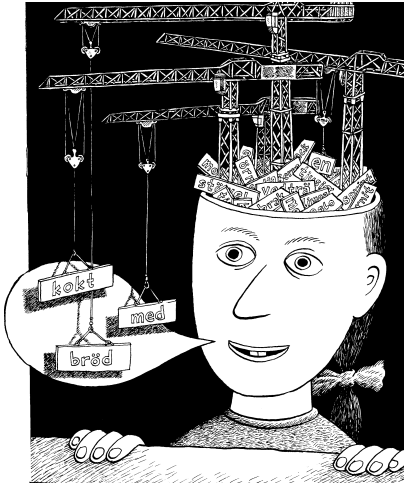
Tillgången till en stor uppsättning färdiga språkliga lösningar möjliggör en automatiserad och smidig språkanvändning och frigör kapacitet i hjärnan till annan tankeverksamhet som kan pågå parallellt med den språkliga processningen. Utan tillgång till sådana språkliga mönster blir såväl produktion som förståelse i direkt kommunikation en mycket resurskrävande och mödosam uppgift. Som alla vet kommunicerar vi ju på vårt modersmål i de allra flesta vardagliga situationer helt omedvetet och utan ansträngning vilket följande illustration hämtad ur Johan Althoffs och Roger Nybergs bok *Språklådan* (1998) så väl illustrerar.

Figur 2. Vår förmåga att blixtsnabbt hitta de rätta orden enligt Althoff och Nyberg (1998)

För andraspråksanvändare är situationen en annan. De kan, till och med inför en så banal uppgift som att köpa en korv, lätt stupa på språkliga hinder. Den rätta frasen dyker minsann inte alltid upp när vi behöver den för den egna produktionen och det kreativa skapandet går inte alltid så lekande lätt. Vi behöver ju inte gå längre än till engelskan för att inse att en svensktalandes kreativa användning av andraspråksystemet knappast blixtsnabbt skulle generera uttrycket "A hot dog, please". Ser vi till andra aspekter på korvköpstransaktionen som snarare är relaterade till reception och förståelse, kan eventuella uppföljande frågor om tänkbara tillbehör från korvförsäljaren komplicera bilden, inte minst till följd av skillnader i kulturella mönster för vad som anses rimligt och gott att äta till korven. Frågor om senap och ketchup kan säkert förväntas på en del håll i världen men hur det är med hemlagat mos och räksallad ska vi låta vara osagt! Surkål, chili och ost kanske inte efterfrågas i svenska korvkiosker men tycks däremot vara självklara tillbehör till en "hot dog" på andra sidan Atlanten. Naturligtvis underlättas förståelsen om det språk som riktar till språkanvändaren stämmer överens med vad man kan förvänta sig att möta i den givna situationen. Alla avvikelser från det förväntade innebär därför en extra belastning, något som för andraspråksanvändare i tidiga stadier av inläringen kan resultera i språklig kollaps. Tillgången till för situationen lämpliga standardfraser som *en kokt med bröd med senap utan ketchup* är naturligtvis en stor hjälp i sammanhanget men utgör alltså ingen garanti för ett framgångsrikt korvköp.

En annan av de lysande illustrationerna i Språklådan avser att visa hur vi får fatt i just de språkliga uttryck som motsvarar våra kommunikativa behov i olika situationer. På bilden i figur 3 framgår det t.ex. hur man tänker sig att det fantastiska kreativa språksystem som vi alla besitter tar fram just orden kokt, med och bröd ur det stora förråd av ord som språkanvändaren besitter. Frågan är bara om det är rimligt att tänka sig att orden i frasen kokt med bröd plockas fram ett efter ett helt oberoende av varandra som bilden antyder. Som vi redan varit inne på apropå det engelska uttrycket "hot dog" tyder nog mycket på att frasen en kokt med bröd finns lagrad som en enhet och snarare plockas fram ur förrådet direkt med hjälp av en enda lyftkran.

Figur 3. Vår generativa språkförmåga enligt Althoff och Nyberg (1998)

Att färdiga helfrasinlärda flerordskombinationer spelar en viktig roll i såväl första- som andraspråksinläring råder det bland forskare i dag också en relativt stor enighet om. Hakuta (1976) har t.ex. påpekat att det för vuxna andraspråksinlärare kan var särskilt viktigt att tidigt bygga upp ett förråd av färdiga oanalyserade helfraser, särskilt för att uttrycka betydelser och funktioner som det kan ta lång tid innan man kan konstruera med hjälp av ett kreativt regelsystem. Hakuta understryker också den motivationshöjande effekt som tillgången till sådana fraser kan ha:

(prefabricated patterns) enable learners to express functions which they are yet unable to construct from their linguistic system, simply storing them in a sense like large lexical items. I think it is also important to note that, if learners always have to wait until they acquire the constructional rules of forming an utterance before using it, then they may run into serious motivational difficulties in learning the language, for the functions that can be expressed (especially in the initial stages of learning) would be severely limited. It might be important that the learner be able to express a wide range of functions from the beginning, and this need is met by prefabricated patterns. As the learners' system of linguistic rules develops over time, the externally consistent prefabricated patterns become assimilated into the internal structure. (ibid. s. 333)

Även andra forskare inom såväl internationell som svensk forskning har visat hur färdiga rutiner och fasta ramar bildar en viktig utgångspunkt för uppbyggnaden av ett kreativt system i första- och andraspråksinläring (se t.ex. Wong Fillmore, 1976; Peters, 1983; Axelsson, 1988). Många andraspråksinlärare vittnar också om att det kan ha tagit lång tid innan de kommit underfund med strukturen hos memoriserade språkliga rutiner som *Vafårelövåvara?* och *Hureläget?* och kunnat urskilja de enskilda orden och därmed analysera fraserna i utbytbara enheter. Många minns också *Tryggaräkan* och tidigt utantillinlärda engelska popsångstexter som exempel på samma fenomen.

”Infött” urval och flyt

Pawley och Syder (1983) diskuterar frågan om ”infött urval” (*native-like selection*) och ”infött flyt” (*native-like fluency*). De menar att förklaringen till att infödda språkbrukare föredrar vissa givna ordkombinationer och med lätthet producerar långa flytande grammatiskt komplexa yttranden, trots stora begränsningar i fråga om tid och processkapacitet, ligger i tillgången till färdiga längre syntaktiska enheter. Sinclair (1987) som är inne på samma linje talar om två samverkande och komplementära principer, nämligen

- **det öppna valets princip** enligt vilken språkbrukaren gör en serie av successiva val endast begränsade av det grammatiska systemet

respektive

- **idiomprincipen** enligt vilken språkbrukaren väljer ur en stor uppsättning mer eller mindre konventionaliserade och färdiga fraser

Enligt Sinclair är *idiomprincipen* uttryck för en naturlig tendens till ekonomiskt utnyttjande av resurser som speglar den upprepade förekomsten av likartade situationer i människors tillvaro. Den motiveras av de krav som spontan och direkt kommunikation ställer på sina utövare och förklarar varför vissa val är mer sannolika än andra och varför vissa konstellationer av ord därför är mer frekventa än andra.

På motsvarande sätt hävdar vissa andraspråksforskare (jfr Skehan 1998) att andraspråksinlärare behöver tillgång till två parallella och interagerande system – ett *exempelsystem* och ett *regelbaserat system* – för att tillfredsställa kommunikativa mål och behov. När situationen kräver en automatiserad språkanvändning till följd av tidspress och begränsad uppmärksamhet förlitar sig språkinläraren på det lexikalt baserade exempelsystemet som ger snabb tillgång till färdigförpackade språkliga strukturer som uttryck för ett avsett innehåll (lexikalisering). En kontinuerlig utveckling av språket förutsätter emellertid även ett regelbaserat system med fokus på språklig form som kan tillämpas generativt och kreativt. Härigenom möjliggörs en flexibel språkanvändning som ger utrymme för mer nyanserade och sofistikerade uttryck. Här prioriteras språklig analys på bekostnad av en smidig on line-användning (syntaktikaliserings). För en effektiv språkanvändning och för att möta kraven i en alltmer avancerad on line-kommunikation måste även sådana språkliga strukturer som har analyserats på den syntaktiska nivån göras tillgängliga för automatiserad användning (relexikalisering). En kontinuerlig språkutveckling förutsätter därför ett ständigt samspel mellan *lexikalisering*, *syntaktikaliserings* och *relexikalisering* av olika delar av det språkliga systemet. Detta sker genom en cyklisk process av analys och syn-

tes som är nödvändig för att hålla systemet öppet och föränderligt samtidigt som det är maximalt tillgängligt vid direkt kommunikation där det inte ges utrymme för fritt skapande genom det öppna systemet.

Om språkinläraren i alltför stor utsträckning förlitar sig på det memorerade exempelbaserade systemet utan att ägna sig åt språklig analys och fokusera på språklig form, uteblir syntaktikaliseringsen och den därpå följande relexikaliseringsen och språkutvecklingen avstannar på en alltför rudimentär nivå med en automatiserad användning av interimistiska, "pre-matura", och felaktiga strukturer som ännu inte nått sin slutgiltiga mål-språksenliga form. Om språkinläraren i stället i alltför stor utsträckning förlitar sig på det regelbaserade systemet kommer den språkliga processningen bli alltför mödosam och tidskrävande vilket omöjliggör en smidig direkt kommunikation som genererar ett viktigt underlag för vidare språkutveckling.

Färdighetsaspekter i konkurrens

Som vi tidigare varit inne på, tar kommunikation på ett andraspråk – i synnerhet på tidiga stadier – mycket stor processkapacitet i anspråk. Detta begränsar inlärarnas förmåga att samtidigt fokusera på olika aspekter av språkfärdigheten. Eftersom processkapaciteten är begränsad kan i stället de olika aspekterna komma att konkurrera med varandra och tävla om inlärarnas uppmärksamhet. Som påpekats av Skehan (1996) måste man för att på dessa stadier klara av att delta i direkt muntlig kommunikation med någorlunda *flyt*, ofta ge avkall på aspekter som språklig *korrekthet* och *precision* och kanske också avstå från sådana språkliga utsvävningar som kännetecknas av hög *komplexitet*. Eftersom processkapaciteten är begränsad kan i stället de olika aspekterna komma att konkurrera med varandra och tävla om inlärarnas uppmärksamhet. Andraspråksanvändarens processkapacitet påverkas naturligtvis också av omständigheter i själva kommunikationssituationen som stress, tidspress och svårighetsgraden på de olika transaktioner som ska lösas med hjälp av språket. Ju mer krävande en uppgift är kognitivt sett, desto mindre kapacitet kan friställas till den rent språkliga processningen.

Individuella inlärare kan lägga varierande vikt vid olika aspekter av språkfärdigheten till följd av skilda preferenser och inlärningsstilar. Mer kommunikativt inriktade inlärare kan t.ex. prioritera innehåll och flyt framför såväl korrekthet som precision och komplexitet. Andra inlärare kan lägga större vikt vid den språkliga formen och riskerar ogärna att göra fel. De prioriterar då kanske korrekthet och precision framför såväl flyt som komplexitet. Åter andra inlärare vill i stället redan på ett

tidigt stadium använda komplexa strukturer, vilket kanske sker på bekostad av såväl flyt som korrekthet. Den idealiska språkutvecklingen är en parallell och kontinuerlig utveckling av samtliga aspekter vilket kan betyda att vissa inlärare behöver uppmärksammas på språklig form och uppmuntras till att använda ett alltmer korrekt och komplext språk, medan andra inlärare som snarare prioriterar korrekthet bör stimuleras till att använda även sådana strukturer som de inte känner sig helt säkra på. Andra åter kan behöva ge avkall på den egna ambitionen att från tidiga stadier uttrycka sig genom ett mycket komplext språk som ligger långt utöver deras förmåga och i stället hålla sig till strukturer som de någorlunda kan hantera.

Skehan för i detta sammanhang en intressant diskussion kring effekten av flyt i språkanvändningen där han också gör en viktig distinktion mellan olika typer av flyt:

Bristande flyt

- inläraren prioriterar korrekthet, precision och/eller komplexitet framför flyt
- saknar tillräckligt med möjligheter att utveckla ett automatiserat språk i naturlig kommunikation
- saknar en adekvat repertoar av väletablerade formelartade sekvenser av ord som kan avlasta språkprocessning i direktkommunikation

Oönskat flyt

- inläraren har automatiserat "prematura strukturer" som fungerat som strategiska och kompensatoriska språkliga lösningar i tidiga stadier av inläringen. Dessa har sedan etablerats i systemet som slutgiltiga strukturer som lätt kan göras tillgängliga vid direkt kommunikation

Effektivt flyt

- uppnås då inlärarens regelsystem successivt omstruktureras och nya "färdiga" strukturer lexikaliseras och automatiseras för effektiv åtkomst i direkt och spontan kommunikation

Språkliga rutiner, återkommande mönster och kollokationer

Ett viktigt underlag för en modifierad syn på språkanvändning hos såväl första- som andraspråksanvändare utgörs av senare års analyser av stora insamlade autentiska textmaterial (muntliga såväl som skriftliga) i form av s.k. *korpusar*. Det är viktigt att betona att det här inte handlar om

någon ny typ av lingvistisk analys utan om en metod som avsevärt utvecklats till följd av datorteknikens genombrott under senare år och som nu möjliggör storskalig uppbyggnad och analys av språkliga material på miljontals ord. Genomsökning av stora korpusar kan generera *konkordanser* som visar samtliga förekomster av ord, fraser och strukturer i den omedelbara kontext i vilken de förekommer i den aktuella korpusen. På så sätt kan man på ett mycket effektivt och systematiskt sätt blottlägga återkommande mönster och lexikal samförekomst i autentisk språkanvändning till exempel i form av s.k. *kollokationer*, dvs. sekvenser av två eller flera ord som tenderar att förekomma tillsammans oftare än vad som kan förklaras som slump. Två-, tre-, fyra- och även femordskollokationer utgör en ansevärd del av autentiskt talat och skrivet språk och vissa forskare menar att det är möjligt att upp till 70 % av språket omkring oss ingår i någon form av fasta uttryck (Hill 2000). Det innebär att infödd språkanvändning kännetecknas av en hög grad av förutsägbarhet, vilket har betydelse för såväl produktionen som receptionen av språket.

Definitionerna av vilka ordkombinationer som ska klassificeras som kollokationer varierar dock i olika traditioner (se vidare Malmgren 2003). För att kollokationsbegreppet ska ha semantisk relevans och fungera som meningsfull kategori för en analys av lexikala mönster i språkssystemet och inte bara utsäga något om tillfälliga samförekomster i en viss korpus, är rent frekvensbaserade definitioner enligt många forskare otillräckliga. Sådana definitioner förmår inte göra åtskillnad mellan relevanta och grammatiskt välformade ordkombinationer å ena sidan och tillfälliga och/eller triviala ordkombinationer å andra sidan. Genom att även i sammanhanget ointressanta ordkombinationer plockas ut, som exempelvis *det är* och *av en*, är de också alltför generella. Enligt vissa definitioner inkluderas partikelverb och idiom i kollokationsbegreppet medan man enligt andra striktare mer systemorienterade definitioner endast inbegriper ordkombinationer med en intern struktur bestående av en semantisk *bas* (huvudord) och *kollokator* (biord), där båda basen och kollokatorn tillhör någon av de öppna ordklasserna och kollokatorn inte är förutsägbar. Här utesluts t.ex. fraser som *köpa en bok* eftersom verbet *köpa* är helt förutsägbart (även om *införskaffa*, *inhandla* och *förvärva* i vissa kontexter kan utgöra alternativ) och dessutom har näst intill obegränsad kombinerbarhet och frasen därför får betraktas som helt trivial. Exempel på kollokationer enligt en striktare definition är kombinationer av adjektiv + substantiv som *härsket smör*, *avgörande betydelse*, verb + adverb som *skratta hejdlöst*, *prata oavbrutet*, adverb + adjektiv/adverb som *olidligt spännande*, *vansinnigt fort* samt verb + preposition + substantiv som *gripas av panik*, *falla i sömn*. I de senare verbfraskollokatio-

nerna betraktas substantivet som bas och det ofta tomma abstrakta verbet som kollokator.

Infödda språkanvändare och mycket avancerade andraspråksanvändare tycks i hög grad vara överens om vilka ordsekvenser som känns mest naturliga och uppvisar därför stor överensstämmelse t.ex. när det gäller att avgöra vilka ord som utgör en naturlig ordsekvens. Andraspråksanvändare på lägre nivåer uppvisar dock betydligt lägre samstämmighet i detta avseende. För att illustrera detta har van Lier (1995) ställt samman två listor, en med tänkbara bestämningar i form av adverb och en med tänkbara huvudord som han ber läsarna para ihop på det sätt som de anser vara mest sannolikt.

1. fatally	a. plain
2. sincerely	b. wooded
3. undoubtedly	c. obvious
4. dazzlingly	d. true
5. impeccably	e. flawed
6. carefully	f. furnished
7. solidly	g. beautiful
8. densely	h. designed
9. tastefully	i. yours
10. professionally	j. attired
11. painfully	k. crafted
12. perfectly	l. built

van Lier menar att infödda språkanvändare med enstaka undantag är påtagligt överens om hur orden i de olika kolumnerna naturligast paras ihop vilket naturligtvis inte betyder att det finns några "rätta" svar. Trots denna överväldigande samstämmighet bland infödda språkbrukare visar intressant nog även mycket avancerade andraspråkstalare upp en betydligt större variation vilket tyder på att denna typ av sekvenser är betydligt mindre etablerade hos andraspråksanvändare. De enligt van Lier och infödda språkanvändare mest sannolika kollokationerna återfinns i bilaga 1.

Som jämförelse kan första- och andraspråksanvändare av svenska fundera över de mest sannolika kollokationerna i följande listor och jämföra sina förslag med författarens i bilaga 2.

1. osedvanligt	a. förtjust
2. väl	b. vacker
3. bedövande	c. tidigt
4. omåttligt	d. tråkig
5. strängt	e. korkad
6. okristligt	f. eftertraktad
7. strikt	g. vetenskaplig
8. hårt	h. religiös
9. barnsligt	i. sminkad
10. komplett	j. rik
11. hett	k. galen
12. mördande	l. bibehållen

Språkanvändningen tycks alltså precis som många av de situationer vi dagligen befinner oss i, följa relativt bestämda mönster och utgöra ännu ett exempel på den ritualisering som kännetecknar många aspekter av mänskligt beteende. Eftersom en stor del av det språk vi möter och använder i det vardagliga livet är förutsägbart och rutinemässigt förespråkar Nattinger & DeCarrico (1992) *lexikala fraser* som den mest självklara utgångspunkten för språkundervisningen. De definierar lexikala fraser som språkliga "sjok" (*chunks*) av varierande längd som kan ses som ett slags lexikala flerordsfenomen placerade på ett kontinuum någonstans mitt emellan lexikon och syntax. De utgör konventionaliserade form-/funktionsenheter med hög frekvens och med en mer idiomatiskt styrd betydelse än sådana sekvenser som konstrueras på nytt vid varje tillfälle (*ibid.* s. 1) även om många av dessa fraser också kan genereras av vanliga syntaktiska regler precis som andra fraser och satser. Enligt Nattingers och DeCarricos skiljer sig lexikala fraser från andra konventionaliserade språkliga former som idiom och klichéartade uttryck genom att de är knutna till en viss pragmatisk funktion i den sociala interaktionen och diskursen. Medan t.ex. det idiomatiska uttrycket *stå med skägget i brevlådan* inte kan sägas ha någon sådan specifik funktion används uttryck som *Hur står det till?*, *Vad i hela fridens namn?* och *Om sanningen ska fram...* för att hälsa, uttrycka förvåning respektive *motvilligt tillstå något* och räknas därför som lexikala fraser med Nattinger och DeCarricos definition. Lexikala fraser kan utgöras av produktiva syntaktiska mönster och ramar för hela satser som innehåller luckor för parametrar och argument som kan varieras. I svenskan kan det t.ex. handla om strukturer som *Det är bara i X som Y*, *Det påminner mig om X*,

Det verkar som om X , X är inte bara Y utan också Z där de variabla parametrarna och argumenten (markerade med X , Y och Z) utgör luckor som kan fyllas med såväl fraser som hela satser. Andra fraser kan snarast betecknas som *färdigformulerade rutiner* som t.ex. *på tal om*, *på det stora hela* och *sist men inte minst*, alla med tydliga diskursfunktioner. Enligt detta synsätt finns det inga vattentäta skott mellan de olika kategorierna och inte heller mellan grammatik och lexikon.

Inlärarkorpusar

Korpusanalyser har också visat sig vara en fruktbar metod för studier av inlärarspråk. Här avslöjas inte bara konstruktioner och strukturer som tydligt avviker från infödd språkanvändning utan även över- och underanvändning av vissa former och strukturer. För att kunna göra jämförelser i fråga om användningsfrekvens mellan olika typer av språkbrukare måste man ha möjligheter till automatisk sökning av stora korpusar med likvärdiga data. Detta möjliggörs genom att man sammanställer s.k. *inlärarkorpusar* där man samlar muntlig och skriftlig produktion av inlärare som sedan kan jämföras med motsvarande material producerat av infödda språkbrukare som insamlats samtidigt eller i något annat sammanhang.

Den belgiska andraspråksforskaren Sylviane Granger (1999) har i en studie baserad på data från den s.k. ICLE-korpusen (International Corpus of Learner English), en inlärarkorpus bestående av 14 subkorpusar med argumenterande texter skrivna av avancerade inlärare av engelska med varierande språklig bakgrund, studerat första- och andraspråkanvändares användning av förstärkande adverb. Hon fann att andraspråkanvändare med franska som modersmål i jämförelse med förstaspråkanvändare av engelska starkt underanvände förstärkande adverb bildade med suffixet *-ly* till förmån för adverbet *very* som i sin tur var starkt överrepresenterat i andraspråksanvändarnas texter. Andra överrepresenterade adverb var *totally* och *completely* medan adverbet *highly* däremot underanvändes av andraspråksskribenterna. Granger har också genomfört en studie baserad på data från 112 informanter (56 infödda + 56 icke-infödda) som ombads markera frekventa kollokationer i listor med elva förstärkande adverb respektive femton möjliga adjektiv. Resultaten visar att de infödda informanternas svar i de flesta fall är samlade kring några få alternativ som t.ex. *bitterly cold* och *fully aware* medan andraspråksanvändarna anger betydligt fler och mer spridda alternativ som *bitterly aware*, *bitterly miserable* och *fully different*, *fully significant* och *fully impossible*.

Att även avancerade vuxna andraspråkanvändare av svenska uppvisar stor osäkerhet i användningen av kollokationer har Ingegerd Enström

(1997) visat i sin avhandling där hon studerat val av verb i kollokationer som innehåller vaga och ospecifika verb. Hon lät 46 studenter på avancerad nivå i svenska som andraspråk med sexton olika modersmål utföra ett lucktest med 20 meningar med verb+substantivkollokationer, s.k. *delexikaliserade verb*, där de skulle välja mellan verben *dra*, *fatta*, *hålla*, *lägga*, *stå*, *ställa* och *sätta*. De kollokationer som gav flest korrekta svar var *dra en slutsats*, *fatta beslut*, *hålla tal*, *hålla ett löfte* och *ställa krav* medan kollokationer som *dra en suck* och *fatta misstankar* behärskades av ett fåtal av informanterna.

ICLE-korpusen har även använts av Mia Boström-Aronsson (2001, 2003) som i den svenska subkorpusen SWICLE fann att avancerade inlärare av engelska med svenska som modersmål i förhållande till förstapåskansvändare överanvände satsklyvningar som

It was in Lund that I first discovered ...

It is not often that people encounter ...

The golden middle *is what* we should aim at.

What we should aim at *is* the golden middle.

Detta ger uppsatserna ett informellt intryck som inte överensstämmer med den infödda normen för genren. Boström-Aronson påpekar även att uttryck som *I think* och andra markörer för personlig involvering som personliga pronomen i första person (*I/we*) överanvänds, vilket också det tyder på en mer informell stil än den som infödda använder i texter av samma genre.

I forskning kring svenska som andraspråk har Lena Ekberg (1997, 1998, 1999, 2004) funnit intressanta exempel på underanvändning när hon jämfört enspråkiga och tvåspråkiga ungdomars muntliga återberättelser. Ekbergs data visar nämligen att konstruktioner med s.k. *pseudokoordinationer* som *sitter och läser*, *står och pratar* och *gick och la sig*, där det första verbet uttrycker pågående eller inträdande handling, är klart underanvända i andraspråksanvändarnas språk jämfört med förstaspråksanvändarnas. Trots att andraspråksanvändarna i Ekbergs studie var på en avancerad språklig nivå föredrog de, till skillnad från de enspråkiga ungdomarna, konstruktioner med enkla verb som visserligen är helt grammatiskt korrekta men uppenbarligen avviker från den mycket entydiga infödda normen i detta avseende. En förklaring till detta kan vara att konstruktionen saknar direkt motsvarighet i många språk som har helt andra sätt att uttrycka denna betydelse (jämför t.ex. progressiv form i engelskan) och att inlärare därför har svårt att ta den till sig och i stället undviker att använda dem. Andra underanvända konstruktioner i de tvåspråki-

ga elevernas berättelser var konventionaliserade grammatiska strukturer av typen *Det är en/ett ... (som)* som de enspråkiga eleverna, särskilt i inledningen till sina berättelser, använder flitigt i enlighet med ett mer idiomatiskt språkbruk. Ekberg påpekar att de tvåspråkiga elevernas lösningar ofta är mer kreativa och heterogena än de enspråkigas som kännetecknas av fler stereotypa och rutinartade uttryckssätt. Begränsad tillgång till denna typ av "färdiga" konstruktioner tvingar de tvåspråkiga till ett mer aktivt utnyttjande av det grammatiska systemet vilket i sin tur leder till ett mindre idiomatiskt språkbruk jämfört med de enspråkigas. De tvåspråkigas produktion blir på så sätt mer kreativ men också mer betungande och mindre flytande eftersom de inte i lika hög grad som enspråkiga kan lita till färdiga konventionaliserade lösningar. Dessa resultat visar att språkanvändning på en mycket hög "nästan infödd" nivå mycket väl kan vara helt grammatiskt korrekt men ändå avvika från idiomatiskt språkbruk genom att vissa konstruktioner används med en frekvens som avviker från infödd språkanvändning.

Språkkorpusar som resurs i språkundervisningen

I språkundervisningen har grammatik och vokabulär ofta hållits isär. Grammatiken som många gånger haft en mer framträdande plats har behandlats systematiskt och fokuserat på strukturer medan det som hänförts till vokabulär ofta har behandlats mindre systematiskt och mest handlat om inläring av enskilda ord eller "glosor". På senare år har dock den traditionella gränsdragningen mellan grammatik och lexikon, inte minst till följd av utvecklingen inom korpuslingvistik, starkt ifrågasatts. Såväl inom teoretisk lingvistisk forskning som inom mer tillämpade verksamheter har modeller som i betydligt högre grad än tidigare sammanlänkar grammatik och lexikon vunnit mark. Inom språkundervisningens område har lexikonets centrala roll framhållits alltmer men inte nödvändigtvis på grammatikens bekostnad utan snarare med fokus på *varje ords* grammatik. Med en lexikal utgångspunkt i språkundervisningen (s.k. *Lexical Approach*) läggs tonvikten på utforskandet av språkliga rutiner, återkommande mönster och kollokationer och uppbyggnaden av inlärnarnas mentala lexikon snarare än på grammatisk analys och förklaringar (se vidare Lewis 1993, 1997, 2000). På senare tid har även språkkorpusar i allt högre utsträckning kommit att användas som en resurs i språkundervisningen. Användningsområdena är många och Håkan Ringbom (1998:51) framhåller särskilt den roll som olika korpusar med autentiskt språkbruk kan spela för att förändra synen på vad som är vanligt, korrekt och adekvat språkbruk inom ramen för olika genrer och stilarter:

Sensible use of existing corpora [...] dispel stereotyped views about 'correct' and 'incorrect' usage [...]. If students make use of existing corpora where they can look up authentic data this can indeed prove 'a valuable eye-opener to the wider linguistic issues of frequency, acceptability, collocability and style in current language'.

(Svartvik 1993:19)

På nätet finns ett antal stora korpusar tillgängliga för allmän sökning som mycket väl kan utnyttjas i språkundervisningen som t.ex. Språkbanken vid Göteborgs universitet, British National Corpus (BNC) och Bank of English och naturligtvis Internet i dess helhet. I Språkbanken, som nås på adressen <http://spraakbanken.gu.se/>, finns både tidningstexter, skönlitteratur, populärvetenskapliga texter, riksdagsdebatt och lagtexter som kan användas både av lärare vid lektionsförebereelser och av andraspråk-s användare på olika nivåer för ett självständigt utforskande av språket. De konkordanser som genereras vid sökning i dessa korpusar presenteras med det sökta ordet eller den sökta ordsekvensen i mitten och med vänster och höger kontext av valfri längd i kolumner på sidan om. Dessa utgör naturligtvis en guldgruva för lärare och inlärare som vill hitta naturliga kontexter för ord och uttryck i autentiskt språkbruk och studera kollokationer. Som ett exempel ger en sökning på ordformen *blotta* i *Press 97* i Språkbanken 83 förekomster varav 70 som adjektiv. 52 av dessa täcks av följande kollokationer (antal förekomster anges inom parentes):

blotta tanken (14)

blotta ögat (11)

blotta existens(en) (11)

blotta förskräckelsen (6)

blotta misstanken (5)

blotta närvaro (4)

En närmare titt på konkordanserna för de sex förekomsterna av *blotta förskräckelsen* visar dessutom att denna kollokation i sin tur ingår i en längre kollokation med verbfrasen *komma/klara sig undan*:

Flertalet av dem klarade sig undan med **blotta** förskräckelsen. 110 blev lindrigt ten Magnus Eriksson. VIK kom undan med **blotta** förskräckelsen i andraronden och poäng på 11 matcher kom undan med **blotta** förskräckelsen i sin hemmaavslutn erklig katastrof. Nu kom man undan med **blotta** förskräckelsen och tunneln kunde sin debut i Madison Square Garden med **blotta** förskräckelsen. Prince Naseem Ha erade i 90 minuter. Nu kom vi undan med **blotta** förskräckelsen, säger Tommy Svens

Sökningar efter frekventa och autentiska sekvenser innehållande ett visst adjektiv kan också avslöja intressanta och oväntade användningsmönster i språket. Sökning i *Press 97* på vanliga ordsekvenser som innehåller adjektiven *vit* och *torr* visar t.ex. att man endast i ett fåtal fall kan uttrycka motsatsen till dessa adjektiv med *svart* respektive *våt*, dvs. de adjektiv som man vanligtvis i språkundervisning presenterar som de prototypiska motsatsorden.

vitt vin	vit bonde
vit vecka	vitt bröd
vit saxofonist	vitt kött
vit sparris	vitt pulver
vit peppar	vita blodkroppar
vit sås	vita gäss
vit fläck	vita lögnar
vit jul	vita böner
vit makt (31 förekomster!)	
vit månadslön	
torr kaka	torr sommar
torrt hår	torr stekpanna
torrt vin	torra strumpor
torr hud	torra köttbullar
torr humor	torra fakta
torrt landskap	torra strupar
torr luft	

Denna typ av sökningar inbjuder till självständigt och systematisk utforskande av språket och en spännande jakt på användbara kollokationer och kan med fördel byggas in i uppgifter i språkundervisningen. I själva verket kan arbetet med textkorpor, konkordanser och kollokationer i språkundervisningen varieras i det oändliga (för otaliga exempel se t.ex. Hill, Lewis & Lewis 2000).

Textkorpor utgör också ett ovärderligt stöd för det egna skrivandet inte minst då man som andraspråksskribent är ute efter det mest naturliga ordvalet bland flera

(ur *Oxfords Collocation Dictionary for Students of English*, 2002)

bread *noun*

- ADJ. **fresh** | **hard, mouldy, soggy, stale** *This bread is going stale. | crusty some nice crusty white bread | sliced | unleavened | home-baked, home-made | fried | garlic | black, brown, granary, naan, pitta, rye, soda, white, wholemeal | French, Italian, etc.*
- QUANT. **loaf** | **chunk, crumb, crust, hunk, morsel, piece, slice** *She tore off a large hunk of bread.*
- VERB + BREAD **bake, make the smell of freshly-baked bread** | **cut, slice** | **butter, put sth on, spread bread thickly spread with plum jam** | **toast**
- BREAD + NOUN **dough** | **pudding, roll, sauce** | **bin, knife**
- PREP. **on the -** *What would you like on your bread?*
- PHRASES **bread and butter/margarine a plate of bread and butter bread and cheese/jam, bread and water** *He had to live on bread and water for two weeks. bread and wine* (= the food given to Christians during the Communion service) *People started going up to receive the bread and wine.*

tänkbara synonymer. Så upptäckte jag t.ex. nyligen när jag sökte efter en engelsk motsvarighet till det svenska uttrycket *eviga frågor* efter en sökning i British National Corpus att adjektivet *perennial* i denna kontext tycks föredras framför *eternal* vilket jag som andraspråksanvändare inte var medveten om. För engelskan kan man också ta hjälp av s.k. kollokationslexikon där man kan söka frekventa kollokationer utifrån ett givet uppslagsord som i följande inventering för substantivet *bread*.

blott adj. *blotta existensen/närvaron* ~a (bara) existensen av ett sådant parti ger opinionsbildande effekt; *blotta misstanken* regeringstrupperna har mördat tusentals människor, de flesta på ~a misstanken om vänstersympatier; *blotta tanken* ~a tanken på att stänga in levande människor i en container är motbjudande; *blotta åsynen* han kräktes vid ~a åsynen av liket; *ngns blotta åsyn* din ~a åsyn (bara åsynen av dig) gör mig illamående!; *göra ngt med blotta händerna* hon fängade fågeln med ~a händerna (enbart med händerna); *se ngt med blotta ögat* nu kan man se stjärnbilden med ~a ögat (utan kikare)

Även Språknämndens konstruktionsordbok Svenskt språkbruk (Språknämnden 2003) är en stor resurs i detta sammanhang och ger liknande information som här för det tidigare behandlade adjektivet *blott*.

(ur Svenskt språkbruk: Ordbok över konstruktioner och fraser)

Korpusar uppbyggda kring specifika textgenrer kan också vara av stor relevans för andraspråksforskningen inte minst när det gäller att förbättra andraspråkselevernas möjligheter att tillägna sig skolrelaterat och ämnesspecifikt språk. I ett norskt projekt kring läroboksspråk som genomfördes av Anne Golden och Anne Hvenekilde redan i början av 1980-talet (Golden & Hvenekilde 1983) kartlades ordförrådet i en korpus bestående av texter från 40 läromedel i ämnena historia, fysik och geografi i år 4-9 i grundskolan med syftet att utveckla övningsmaterial för andraspråkselever. Genom frekvensundersökningar av ordförrådet i dessa läromedel kom man bl.a. fram till att nästan hälften av orden i de enskilda läromedlen endast förekom en enda gång i läromedlet och att 60 % av de ord som förekom i samtliga läromedel utgjordes av 176 högfrekventa ord - ord som man utgick ifrån att andraspråkseleverna kunde. De rena fackorden, varav 93 % bara förekom i ett av ämnena, utgjorde en betydligt större andel av orden i t.ex. fysik (1/3) än i geografi och historia (1/6). En undersökning visade också att det fanns stor samstämmighet bland lärarna kring vilka dessa fackord var. Men som Golden och Hvenekilde påpekar är det inte nödvändigtvis de rena fackorden som vållar de största problemen för andraspråkseleverna eftersom dessa ord i allmänhet förklaras i läromedlen och av lärarna. De kanske mest problematiska orden i detta sammanhang är i stället de ord som trots att de tillhör det allmänna ordförrådet inte är så frekventa att man kan utgå ifrån att andraspråkseleve-

rna kan dem. Det är ord som oftast ingår i de enspråkiga elevernas passiva ordförråd vilket gör att lärarna inte alltid tänker på att förklara dem. Dessa ord, som av Hvenekilde och Golden benämns som *icke-fackord*, visade sig intressant nog till stor del också vara ämnesspecifika. 55 % av icke-fackorden förekom nämligen bara i ett av ämnena. Det är ord som kan vara avgörande för förståelsen av läromedelstexter och som man inte kan räkna med att andraspråkseleverna behärskar. Det kan också vara ord som andraspråkseleverna behärskar men som i läromedelstexterna har en annan ofta mer abstrakt och svåråtkomlig betydelse som t.ex. verbet *teckna* i *teckna en försäkring* och *uppskatta* i *uppskatta uppskatta mullhalten* och som därför kan vara särskilt förrädiska.

Vid Institutet för svenska som andraspråk vid Göteborgs universitet genomförs ett liknande projekt i syfte att framställa ordlistor med uppgifter om frekvens och spridning för ord i vanligt förekommande läromedel i grundskolans ämnesundervisning. Undersökningen bygger på en korpus av ett tjugotal läromedel i NO, SO och matematik, på ca 1 miljon ord. En sökning på sökordet *gnid* i denna korpus visar att det är klart överrepresenterat i läromedel i ämnet fysik där det i faktatexterna företrädesvis förekommer i passiv form och nominaliseringar, vilket framgår av följande konkordanser:

Tabell 1. Konkordanser för sökordet *gnid* i faktatext i Sjöberg & Ekstig (2001), Fysik för grundskolans senare del: PULS

Vänster kontext	Sökord	Höger kontext
När två ytor	gnids	mot varandra uppstår friktion.
Hårstråna är Om två ämnen	gnidna gnids	på samma sätt. mot varandra kan alltså elektroner överföras.
Före 1800-talet hade man bara haft tillgång till elektricitet genom Elektricitet kan uppstå vid	gnidning. gnidning.	

I uppgiftstexterna däremot dominerar imperativformen, vilket framgår av följande konkordanser:

Tabell 2. Konkordanser för sökordet *gnid* i uppgiftstext i Sjöberg & Ekstig (2001), *Fysik för grundskolans senare del: PULS*

Vänster kontext	Sökord	Höger kontext
Ta lite vax på fingertoppen och	gnid	in halva plåtbiten.
	Gnid	en plastlinjal med en ylletrasa.
	Gnid	en plastlinjal med ylletyget och doppa den sedan i mannagryn.
	Gnid	en plastlinjal med en tygbit.
	Gnid	en annan plastlinjal med en annan tygbit och håll den intill den förra.
	Gnid	en glasflaska med en tredje tygbit och håll den intill den hängande plastlinjalen.

Intressanta jämförelser kan alltså göras inte bara mellan texter i olika ämnen utan också mellan olika typer av texter inom ett och samma ämne. Jämförelser mellan ordförrådet i läromedlen i skolans olika ämnen och ordförrådet i allmänspråklig tidningstext kan också avslöja intressanta skillnader. Nedanstående jämförelse mellan frekvenserna för *sak* respektive *föremål* i fysikläromedlet och *Press 97* i Språkbanken visar att frekvensen för föremål, som säkert kan vålla problem för många andraspråkselever, i fysikläromedlet vida överstiger frekvensen för det i allmänspråket och *Press 97* betydligt vanligare ordet *sak*.

Tabell 3. Förekomst av *sak* och *föremål* i Sjöberg & Ekstig (2001) och *Press 97*

	Fysikboken	Press 97
sak-en, -er(na)	46	3854
föremål-et -(en)	182	494

Några slutsatser

Om infödda språkanvändare använder sig av en stor uppsättning färdiga fraser och strukturer för att underlätta en effektiv och smidig språkanvändning blir naturligtvis frågan om hur andraspråkinlärare bäst bygger upp liknande mentala lexikon av avgörande betydelse för språkundervisningen. Uppgiften att memorera ett nytt lexikon på tusentals isolerade ord - redan det en överväldigande uppgift - utökas alltså till att inkludera ett icke oansenligt antal ordsekvenser. Viktig kunskap om de enskilda orden handlar

alltså om vilka andra ord som orden kombineras med. Uttrycket "Säg mig vem du umgås med och jag ska säga dig vem du är!" är högst relevant också i detta sammanhang och inlärarna bör därför uppmuntras att lägga märke till, anteckna och använda väletablerade sekvenser av ord. Det betyder att undervisningen i betydligt större utsträckning bör inriktas på att ge inlärarna möjligheter att etablera, återanvända och befästa etablerade kopplingar mellan ord de redan kan i stället för att hela tiden samla på sig och memorera nya isolerade ord. Undervisningen bör också ge inlärarna möjligheter att successivt utveckla ett alltmer varierat och idiomatiskt språkbruk och en allt högre grad av lexikal precision. Som komplement till uttryck som *mycket besviken* bör inlärarna till sin repertoar lägga kollokationer som *djupt* och *oerhört besviken*. Likaså kan *jätteroligt* med fördel varieras med *vansinnigt* och varför inte *hejdlöst roligt* osv. Språkanvändningen är således såväl kreativ som förutsägbar. Att ha tillgång till en stor uppsättning kollokationer, färdiga rutiner och konventionaliserade syntaktiska ramar är väsentligt inte bara för ett effektivt flyt utan som viktiga hållpunkter och "andningspauser" i språkanvändningen.

Referenser

- Ackebo, L. (1992). *Amen herregud*. Stockholm: Tago.
- Althoff, J. & Nyberg, R. (1998). *Språklådan*. Stockholm: Alfabeta bokförlag.
- Axelsson, M. (1988). Helfraser och ramar - ett viktigt inslag på andraspråksinlärarens väg mot ett kreativt regelsystem. I Hyltenstam, K. & Lindberg, I. *Första symposiet om svenska som andraspråk. Volym I*. Centrum för tvåspråkighetsforskning, Stockholms universitet.
- Boström-Aronsson, M. (2000). The use of extraposition in writing produced by Swedish advanced learners of English. I Burman, G., Lindquist, H. & Levin, M. (eds). *Corpora in research and teaching. Papers from the ASLA Symposium, Växjö 11-12 November, 1999*. ASLA, Association Suedoise de Linguistique Appliquée. Uppsala 2000.
- Boström-Aronsson, M. (2003). On clefts and information structure in Swedish EFL writing. I Granger, S. & Pethc-Tyson, S. (eds). *Extending the scope of corpus-based research, New applicaions, new challenges*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- Ekberg, L. (1997). Diskursiva och syntaktiska mönster i återberättelser hos invandrarbarn i Rosengård. I Håkansson, G. et al. (utg.), *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University Press.
- Ekberg, L. (1998). Regeltillämpning kontra lexikonkunskap i svenskan hos invandrarbarn i Rosengård. I Møller, J. et al. (utg.) *Nordiske sprog som andet-sprog*. Københavnerstudier i tosprogethed 30. Danmarks Lærerhøjskole, Institut for humanistiske fag.

- Ekberg, L. (1999). Användningen av komplexa predikat hos invandrarbarn i Rosengård. I Andersson, L.G. et al. (utg.), *Svenskans beskrivning* 23. Lund: Lund University Press. 86-95.
- Ekberg, L. (2004). Grammatik och lexikon i svenska som andraspråk på nästan infödd nivå. I Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.). *Svenska som andraspråk i forskning, utbildning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Enström, I. (1997). *Kan lätta ord vara svåra?* I Andersson, A.B., Enström I., Källström, R. & Nauclér, K. (red.) *Svenska som andraspråk och andra språk. Festskrift till Gunnar Tingbjörn*. Institutionen för svenska språket. Göteborgs universitet.
- Golden, A. & Hvenekilde, A. (1983). *Rapport fra prosjektet Læbokspråk*. Sentret for språkpedagogikk, Universitetet i Oslo.
- Granger, S. (1999). Prefabricated patterns in advanced EFL writing: collocations and formulae. I Cowie, A. (ed.). *Phraseology: Theory, analysis and applications*. Oxford: Oxford University Press.
- Hakuta, K. (1976). Becoming bilingual: a case study of a Japanese child learning English. *Language Learning*, 2, 321-351.
- Hill, J. (2000). Revising priorities: from grammatical failure to collocation success. I Lewis, M. (ed.). *Teaching collocation. Further development in the Lexical Approach*. London: LTP teacher training.
- Hill, J., Lewis, M. & Lewis, M. (2000). I Lewis, M. (ed.) *Teaching collocation. Further development in the Lexical Approach*. London: LTP teacher training.
- Krashen, S. & Scarcella, R. (1978). On routines and patterns in language acquisition and performance. *Language Learning*, 28, 383-400.
- Lewis, M. (1993). *The lexical approach*. Hove, England: Language teaching Publications.
- Lewis, M. (1997). *Implementing the lexical approach: Putting theory into practice*. Hove, England: Language teaching Publications.
- Lewis, M. (ed.). (2000). *Teaching collocation. Further development in the Lexical Approach*. London: LTP teacher training.
- Malmgren, S-G. (2003). Begå eller ta självmord? Om svenska kollokationer och deras förändringsbenägenhet. *Språk och stil*, 13, 123-168.
- Nattinger, J. & deCarrico, J. (1992). *Lexical phrases and language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Oxfords Collocation Dictionary for Students of English* (2002). Oxford: Oxford University Press.
- Pawley, A. & Syder, F. (1983). Two puzzles for linguistic theory: nativelikeselection and natuivelike fluency. I Richards, J. & Schmidt, R. (eds). *Language and communication*. London: Longman.

- Peters, A. (1983). *The units of language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ringbom, H. (1998). Vocabulary frequencies in advanced learner English: a cross-linguistic approach. I Granger, S. (ed.). *Learner English on computer*. London: Longman.
- Sinclair, J. (1987). The nature of evidence. I Sinclair, J. (ed.). *Looking up: An account of the COBUILD project in lexical computing*. London: Collins.
- Sjöberg, S. & Ekstig, B. (2001). *Fysik för grundskolans senare del: PULS*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Skehan, P. (1996). A framework for the implementation of task-based instruction. *Applied Linguistics*, 16 (3), 38-62.
- Skehan, P. (1998). *A cognitive approach to language learning*. Oxford: Oxford University Press.
- Svartvik, J (1993). *Lexis in English language corpora*. *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 41, 15-30.
- Svenska språknämnden (2003). *Svenskt språkbruk: Ordbok över konstruktioner och fraser*. Stockholm: Norstedts ordbok.
- van Lier (1995). *Introducing language awareness*. London: Penguin English.
- Wong-Fillmore, L. (1976). *The second time around: Cognitive and social strategies of second language acquisition*. Unpublished doctoral dissertation, Stanford University.

Bilaga 1

Tabell 4. "Facit" enligt van Lier (1995).

fatally flawed	perfectly plain
sincerely yours	solidly built
undoubtedly true	densely wooded
dazzlingly beautiful	tastefully furnished
impeccably attired	professionally designed
carefully crafted	painfully obvious

Bilaga 2

Tabell 5. De mest naturliga kollokationerna enligt författaren

osedvanligt korkad	strängt religiös
okristligt tidigt	hett eftertraktad
barnsligt förtjust	strikt vetenskaplig
väl bibehållen	hårt sminkad
bedövande vacker	komplett galen
mördande tråkig	
omåttligt rik	